

# WE ZIJN ALTIJD MET ELKAAR VERBONDEN GEWEEST

Shila Khuki de Vries en Anima Jhagroe-Ruissen

Onze lichamen zijn een archief vol kennis. Tijdens het maken van de danstheatervoorstelling *CTRL+ALT+IDENTITY*<sup>1</sup> verkenden wij, Shila en Anima, samen met twee andere danseressen, Shawita en Ruby, verhalen die onze lichamen met zich meedragen. Shila vanuit haar achtergrond als in Nederland geadopteerde vrouw uit Bangladesh en Anima vanuit haar achtergrond als 'mixie' met een Surinaams-Hindostaanse moeder en een Zeeuwse vader. We vonden diverse vergelijkingen die laten zien hoe patronen van kolonialiteit zich herhalen.

De danstheatervoorstelling is een gezamenlijke verkenning naar de glitches waarin Vrouwen van Kleur leven. Glitches representeren scheuren in het dominante witte systeem. Het zijn alternatieve dimensies waarin ook bruine, vrouwelijke lichamen strijden voor sociale rechtvaardigheid. Deze strijd wordt verteld met henna en dans. Beide kunstvormen brengen een hervonden verbinding tot leven, tussen Vrouwen van Kleur en Moeder Aarde. Een verbinding die was zoekgeraakt in tijden van internationale adoptie uit Bangladesh en gedwongen contractarbeid van Surinaams-Hindostaanse arbeidsters.

---

<sup>1</sup> Met hennaworkshops, talks, exposities, experimentele performances en voorstellingen verkent *CTRL+ALT+IDENTITY* gemarginaliseerde verhalen en posities van Vrouwen van Kleur in Nederland. *CTRL+ALT+IDENTITY* laat hiermee zien dat deze verhalen niet individueel of incidenteel zijn, maar een patroon vormen dat doorbroken moet worden. De dansvoorstelling was te beleven op 11, 12 en 13 maart 2022 in theater Zuidplein, Rotterdam, en op 2 en 3 juli 2022 in theater De Vaillant, Den Haag. Zie [www.ctrlaltdentity.nl](http://www.ctrlaltdentity.nl).

Dit essay beschouwen we dan ook als een glitch. Reflecterend op het maakproces en onze dans in *CTRL+ALT+IDENTITY*, laten we in dit essay een dynamiek tussen systemisch geweld, verzet en liefde zien. We nodigen u uit om met ons mee te bewegen in de glitch.

Tijdens mijn dans duik ik dieper in de *Kala Pani*, op zoek naar modder, hetgeen de lotusbloem voedt. *Kala Pani* betekent Zwarte Wateren. Het staat onder andere symbool voor het verlies van identiteit en cultuur. Ik wil dat verlies overkomen, ik wil naar de diepste krochten van de *Kala Pani* reizen om me te voeden met modder. Mijn ogen zijn dicht, mijn lichaam blijft aan de grond gekluisterd en ik beweeg als een rhizoom over het podium. Af en toe voel ik de aanwezigheid van een andere danseres en dan word ik weer verzwolgen door mijn witte kostuum. Dan voel ik comfort, warmte en onderdrukking tegelijk. Ik kijk stiekem naar mijn henna gekleurde handen en herinner me hoe de henna op mijn lichaam helpt om mijn 'space' in deze maatschappij te claimen.

~ Anima

We dansen op het gevoel van uitbuiting en bedrog van onze families. Een belofte om voor een kind te zorgen of een rooskleurig verhaal over 'het land van Ram'.<sup>2</sup> Met behulp van tussenpersonen en premiejagers gestolen en vervoerd, weggerukt en verscheept. Vanuit het witte idee dat je in het Westen een beter leven hebt, ook al is dat niet met je biologische ouders. Vanuit het witte idee dat je via (tijdelijke) noeste arbeid een beter leven kan opbouwen voor jou en je familie.

**Anima.** Dit doet me denken aan de ultieme marketing. Voor veel merken is het doel om een 'household name' te worden, niet meer uit ons leven weg te denken, het melkpak op tafel. Zo wordt ook onze manier van leven en de manier waarop we naar de wereld kijken bepaald. Zonder dat we het doorhebben kijken we via zijn ogen, via zijn redenering naar de wereld. We delen op zijn manier ons leven in. In het hier en nu.

---

2 Ronselaars van plantagearbeiders beschreven Suriname als het 'beloofde land': het land van Ram, een incarnatie van de goddelijke manifestatie Vishnu.

Maar er is geen hier en nu zonder daar en toen. Nog steeds worden wij, Vrouwen van Kleur, bedrogen en uitgebuit. We werken twee keer zo hard en krijgen minder betaald. Er is altijd een excuus om ons geen promotie te geven. De geschiedenis is nooit opgehouden te bestaan, wij zijn nooit opgehouden te bestaan. Ondanks dat de familie van mijn moeder over drie (gekoloniseerde) continenten onvrijwillig is verspreid, vier en eer ik ons leven. Ik probeer onze *Kala Pani* te overwinnen door te dansen en mijn bruine lichaam te sieren met henna.

Door mijn verhalen middels dans te beleven en te delen, verken ik ook andere manieren van herinneren en vertellen, anders dan vanuit mijn cognitie. Tijdens dansoefeningen en meditatieve beweging kon ik het archief van mijn lichaam openen en voelde ik verhalen van mijn geschiedenis in mij opborrelen. Tijdens een dansoefening waarbij we laag over de grond door de *Kala Pani* bewogen werd ik teruggeworpen in een andere herinnering. Ik voelde opeens hoe ik hoog door de lucht ging – over de zeeën heen – tijdens mijn eerste reis van Bangladesh naar Nederland. Hoe ik de connectie met het Bengaalse land (en alles wat ermee verbonden was) verloor. Als ik dansend over de grond beweeg, en mijn handen de hennablaadjes op het podium voelen, voel ik de connectie met de grond die mij voortbracht en mijn familie waarnaar ik verlang. Er blijft een hennatakje in mijn haar zitten.

~ Shila

**Shila.** Internationale adopties zijn een uiting van hoe het kolonialisme zich vandaag de dag voortzet als systemisch racisme. De westerse superioriteit leidt tot het idee dat kinderen uit arme landen, veelal met ouders die moeilijk rond kunnen komen, beter af zijn in de rijkere landen. Het ‘redden van een kind uit een arm land’ is daar een ultieme uiting van.

Maar wie redt wie? Ik bezocht in Bangladesh een Bihari community, een zeer gemarginaliseerde minderheid in Bangladesh. Munna, een man van in de vijftig, vertelde over zijn kinderjaren toen zijn gezin in extreme armoede leefde en een hulporganisatie uit het Westen de gemeenschap hielp met eten, huisvesting en medische diensten. Het was 1975 en zijn moeder lag in het ziekenhuis. Toen nam een medewerker van die hulporganisatie zijn broertje mee zodat hij verzorgd kon

worden in een soort kindertehuis. Ze hielden de kinderen daar en als ze geen ouders hadden, of als de ouders een tijdje niet (terug)kwamen, stuurden ze die kinderen naar het buitenland voor adoptie. Toen zijn moeder uit het ziekenhuis kwam, heeft ze het broertje echter kunnen terugclaimen. Zij heeft hem gered, zei Munna.

Zeker als je naar de marktwerking van internationale adopties kijkt, zijn deze kinderen een handelswaar, die een behoefte van ouders in het Westen vervullen (Cheney, 2014). De handel wordt goedkoop in het Zuiden verkregen en gaat ten koste van de meest kwetsbare mensen daar. De ouders die niet voldoende inkomen hebben om voor hun kinderen te zorgen, de alleenstaande moeders die de zorg voor hun kind niet kunnen combineren met werk of die lijden onder het stigma van alleenstaand moederschap. Deze ouders zien vaak geen alternatief dan hun kind elders onder te brengen. Maar ze hebben geen idee wat ze werkelijk opgeven, dat ze hun kind nooit terug zullen zien.

Ik maak een schouderrol achterover terwijl het publiek binnenkomt. Mijn voeten verlaten de grond terwijl die van hen de glitch betreden. Onze bruine, witte en zwarte lichamen bestaan naast elkaar, maar nog niet met elkaar.  
~ Anima

**Anima.** 5 juni 1873 is de dag waarop het eerste schip met Hindostanen uit Brits-Indië in Suriname aankwam. Via de randvoorwaarden van het 'koelietraktaat' en fictieve verhalen over het land van Ram zijn zij verscheept in de periode van 1873-1917. Mijn betovergrootmoeder was één van hen.

Na de afschaffing van de slavernij moest er een alternatief komen voor het werk op de plantages. De koloniale overheden (o.a. het Verenigd Koninkrijk en Nederland) ontwierpen het systeem van gedwongen contractarbeid. Het bood mijn familie een 'arbeidscontract' aan (het koelietraktaat) voor een periode van vijf jaar. Eenmaal in het 'land van Ram' aangekomen bleek de realiteit heel anders (Hassankhan et al., 2016). De gedwongen contractarbeidsters woonden in dezelfde barakken als diegenen die tot slaaf zijn gemaakt. Hun werkstraffen betroffen zweepslagen, de werkindeling was op basis van taken in plaats van

gewerkte uren en er was verzet op de plantages (Bhagwanbali, 2016). Met deze kennis maak ik mijn schouderrol naar achteren, brekend met het idee van een beter leven elders.

Het systeem van gedwongen contractarbeid werd in 1917 afgeschaft. Sommige Hindostanen keerden terug naar Brits-Indië, anderen bleven in Suriname en bouwden daar hun leven op. Een grote groep Hindostanen verliet Suriname in 1975 met de onafhankelijkheid, waaronder mijn moeder en haar familie. In augustus 1975 kwam mijn moeder samen met haar zus aan op Schiphol. Zij heeft haar geboorteland verlaten enerzijds met de verwachting dat de onafhankelijkheid het leven in Suriname moeilijker zou maken en anderzijds om een beter leven in Nederland op te bouwen. Nederland... ook wel het land met de paradox: de passie en agressie die ras oproept, terwijl het bestaan van ras en racisme tegelijkertijd wordt ontkend (Wekker, 2020).

Mijn hennahanden wrijven langs elkaar en ik voel warmte in de mist. Shila's ingetogen aanwezigheid geeft me rust. Daar waar ik op momenten de controle over mijn lichaam verlies door onrust, ongeduld en onrecht, weet Shila mij te kalmeren, mij weer in verbinding te brengen met haar, ons weer te herinneren. Wij, wier bruine lichamen zijn opgegroeid op 'Nederlands grondgebied'. Ik voel me zo dankbaar haar warmte te mogen voelen. ~ Anima

In diezelfde periode ontstond er voor ouders in Nederland ook een andere manier van kinderen krijgen: internationale adoptie. Zo is een nieuwe vorm van (gedwongen) migratie ontstaan, waarbij jonge kinderen zijn weggehaald bij hun families in het mondiale Zuiden ten behoeve van familievorming in het mondiale Noorden. De vraag naar adoptabele kinderen was echter groter dan het aanbod. Vanwege de kracht van deze marktwerking is er veel gelogen en bedrogen.

**Shila.** Een geadopteerde wordt vaak niet als migrant gezien. Volgens de definitie die het Migration Agency van de Verenigde Naties hanteert, die draait om verplaatsing over grenzen of dit nu vrijwillig is of niet,

is echter ook een internationaal geadopteerde een migrant.<sup>3</sup> En die verplaatsing heeft een impact op je leven. Dat je via adoptie onderdeel gaat uitmaken van een nieuwe familie en samenleving, wist niet uit dat ook een andere familie en een andere cultuur deel uitmaken van je leven. Het wist ook niet uit dat er pijn is over het verlies daarvan. Ja, als geadopteerde leef ik in én maak ik deel uit van de Nederlandse samenleving. Maar ook dat andere deel is belangrijk voor mij, namelijk de Bengaalse familie en cultuur. Dat belang, dat deel, is lang verstopt geweest. Ik heb tijd en volwassenheid nodig gehad om dat ten volle te onderkennen. Wekker et al. (2007) schrijven hierover: ‘Van kleur en geadopteerd zijn, betekent een specifieke intersectie van Anders zijn, opvallen en zichtbaar zijn’ en ‘Het geval van geadopteerden van kleur is echter extra navrant omdat zij in het begin van hun leven de boodschap meekrijgen dat hun kleur en andere etniciteit er niet toe doen, terwijl zij, bij het ouder worden, ervaren dat het tegendeel het geval is’ (Wekker et al., 2007, pp. 36 en 57). Het sterkt mij dat ik nu kan onderkennen en omarmen dat ik anders ben.

Ik reis zo vaak als ik kan naar Bangladesh, maak er vrienden en verken het land. Ik connecteer met (Bengaals) geadopteerden en zoek uitingen van Zuid-Aziatische cultuur op. Ik nam deel aan Anima’s hennaworkshop waarin we onze verhalen deelden en verbinding vonden.

~ Shila

In mijn gezin werd ‘Shila dag’ gevierd, de dag dat ik in Nederland aankwam. Voor veel geadopteerden heeft de dag van aankomst in het nieuwe land een speciale betekenis. Dat is de dag waarop je nieuwe leven begon, en meestal ook de dag vanaf wanneer je je eigen geschiedenis kunt maken. Als volwassene kijk ik heel anders tegen deze aankomstdag aan. Ik vraag mij af wat aan deze dag vooraf is gegaan, wat er met mijn familie is gebeurd. Ik heb hier geen antwoorden op. Dit zwarte gat geeft mij ambigue gevoelens. In mijn volwassen leven geef ik op mijn eigen manier vorm aan wat Cawayu en De Graeve (2020)

3 Bron: <https://www.un.org/en/global-issues/migration> (geraadpleegd op 19 maart 2023): ‘The UN Migration Agency (IOM) defines a migrant as any person who is moving or has moved across an international border or within a State away from his/her habitual place of residence, regardless of (1) the person’s legal status; (2) whether the movement is voluntary or involuntary; (3) what the causes for the movement are; or (4) what the length of the stay is.’

beschrijven over de verschuiving van hoe geadopteerden hun ‘adoptie-pijn’ beleven. Van een individueel-psychologisch verhaal naar een verhaal dat zich alleen laat vertellen in de context van het neokoloniale systeem waarin we leven en waar de internationale adopties deel van uitmaken. Dit nieuwe, dekoloniale narratief laat mij de waarde van mijn afkomst des te meer zien. Het versterkt de band die ik voel met het land waar ik vandaan kom en met de familie die ik verloor.

Op het platteland in Bangladesh voelde ik vreugde, rust en dankbaarheid, achterop een motor crisscrossend door velden, bosjes en rivieren. Door mijn reizen kan ik de connectie met het land en de familie die ik achterliet weer opbouwen. In connectie met de andere danseressen op het podium kan ik uiting geven aan mijn nieuwe werkelijkheid. Ik zie Shawita stralen op het podium als wij één voor één erbij komen om haar te versterken. We vullen elkaar aan met onze dans. Terwijl ik met mijn handen op mijn lichaam strelende en omarmende bewegingen maak, staan mijn voeten stevig op de grond. Ruby vliegt als een komeet door de lucht. Anima wervelt in ons midden. We laten onszelf zien zoals we dat willen, sterke vrouwen met een bruine huid, elk in een andere tint en elk met ons eigen verhaal.

~ Shila



Shawita, Anima,  
Ruby en Shila  
dansen de  
lotusbloem.  
Foto gemaakt door  
Sunny Jagesar

Vanuit verschillende achtergronden komen we samen. Vier danseressen, vier lichamen, vier lotusbloemen. Allen verbonden via de rhizomatische structuur van lotuswortels. Ze/we groeien non-lineair, hebben luchtkamers/longen zodat ze op het water blijven drijven/om te blijven ademen in een systeem dat niet voor ons is ontworpen. Hoe dieper haar wortels in de modderachtige bodem doorgroeien, hoe meer mineralen ze tot zich neemt/hoe meer we in contact staan met en gevoed worden door onze *ancestors*, waaronder ook onze biologische (voor)ouders. Zij geven ons voeding om de logica van witheid te doorbreken en als een lotusbloem te bloeien.